

Maria Jokela

Vasaran pauke kaikuu ympäri pitäjää
Pakkohuutokaupat Ruoveden pitäjässä vuosina
1929-1935

Kandidaatintutkielma
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
11.05.2020

Sisällys

1. Johdanto	1
1.1 Taustoitus	1
1.2 Aikaisempi tutkimus	2
1.3 Lähteet ja metodologia	4
1.4 Tutkimuseettiset huomiot	6
2. Pakkokuutokaupasta prosessina	6
3. Pakkokuutokaupat Ruoveden pitäjässä vuosina 1929-1935	8
3.1 Pöytäkirjat	8
3.1.1 Pakkokuutokauppapöytäkirja nro 1	9
3.1.2 Pakkokuutokauppapöytäkirja nro 2	9
3.1.3 Pakkokuutokauppapöytäkirja nro 3	10
3.2 Ruovesi-lehti	11
3.2.1 Kyläjakautuma	12
3.2.2 Velat	13
3.2.3 Ulosmitattu omaisuus	15
4. Päätäntö	16
5. Lähteet ja kirjallisuus	18
6. Liitteet	20

1. Johdanto

1.1 Taustoitus

Tässä kandidaatintutkielmassa aion tutkia pakkohuutokauppoja Ruoveden pitäjän alueella vuosina 1929-1935. Rajasin tutkimukseni Ruoveden pitäjään eli nykyiseen Ruoveteen ja Pohjaslahteen, sillä Ruoveden kihlakunnan alue¹ olisi ollut liian laaja tähän tutkimukseen. Aikarajaukseni alkaa vuodesta 1929, sillä silloin oli jo konkreettisesti nähtävissä pakkohuutokauppojen määrän lisääntyminen, vaikka tämä kehitys alkoi jo vuonna 1928. On merkittävää huomata, että Suomessa kehitys alkoi ennen New Yorkin pörssiromahdusta lokakuussa 1929, sillä sen ajatellaan yleisesti olevan niin sanottu lähtölaukaus lamalle. 20-luvulla pakkohuutokaupattiin normaaleina vuosina noin 100-200 tilaa, mutta vuodesta 1928 alkaen voidaan havaita konkurssien määrän lisääntyminen.² Aikarajaukseni päättyy vuoteen 1935, jolloin lähes jokaisessa kihlakunnassa pakkohuutokauppojen määrä romahti vain murto-osiin aiempien vuosien lukemista. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää, miten paljon Ruoveden pitäjän alueella oli pakkohuutokauppoja tarkasteltavalla ajanjaksolla, muuttuiko pakkohuutokauppojen määrä eri vuosina, millä tavalla Ruoveden pitäjässä velkaannuttiin ja keskittyivätkö pakkohuutokaupat tietyille alueelle. Pyrin selvittämään nämä asiat kahden alkuperäislähteen avulla, jotka esittelen myöhemmin.

1920-luku oli maataloudessa laajenemisen aikaa sekä Suomessa että muualla maailmassa. Suomessa ensimmäisen maailmansodan elintarvikepula vaikutti maatalouspoliittisiin päätöksiin, sillä maataloudessa päämääräksi asetettiin maan elintarvikeomavaraisuuden saavuttaminen.³ Maataloudessa pyrittiin omavaraisuuteen mahdollisimman monen maataloustuotteen osalta ja tämä ajattelu korvasi yksipuolisen lypsykarjatalouden. Valtio tuki uuden peltoalan raivausta raivauspalkkiolla ja korottomilla uudisviljelyslainoilla. Maaseudulla osuuskassojen lainoitukset olivat suuri apu ja vuodesta 1920 vuoteen 1930 Suomen peltoala kasvoi 30%.⁴ Myös muualla maailmassa tapahtunut maatalouden tekninen kehitys, viljelysmenetelmien parantuminen ja uusien tuotantoalueiden synty johti siihen, että tuotanto kasvoi väestöä nopeammin. Yleismaailmallisesti 1930-luvun maatalouskriisin katsotaan johtuneen liikatuotannosta. Suomessakin vienti kääntyi laskuun liikatuotannon ja sitä kautta hintojen laskun myötä. Nämä tekijät ja kiristynyt rahapolitiikka

¹ Ruoveden kihlakunta käsitti vuonna 1940 Oriveden, Juupajoen, Kurun, Teiskon, Vilppulan, Mäntän, Kuoreveden ja Ruoveden pitäjät. Suomen tilastollinen vuosikirja 1940, 26.

² Peltola, Östman, Vihola, Rantatupa & Rasila 2004, 426.

³ Peltola ym. 2004, 419.

⁴ Peltola ym. 2004, 419.

aiheuttivat Suomen talouden kääntymisen laskuun jo ennen muuta maailmaa.⁵ Suomen maaseudun taloudellinen ahdinko 1920-30-lukujen vaihteessa oli osa koko teollistunutta maailmaa koskenutta lamakautta.⁶

Suomessa lama alkoi vaikuttaa jo vuoden 1928 lopulla, jolloin maataloustuotteiden hinnat alkoivat laskea huolimatta kotimaan erittäin heikosta sadosta.⁷ Viljatuotteiden, maitotaloustuotteiden ja metsäteollisuuden tuotteiden hintojen romahtaminen samaan aikaan yleismaailmallisen talouspulan kanssa aiheuttivat maanviljelijöiden velkaantumista äärimmilleen.⁸ Suomessa lamaa syvensi myös valtion harjoittama tiukka rahapolitiikka. Heikkoa markkaa puolustettiin laman alkuvuosina viimeiseen asti, mikä merkitsi tiukkaa rahapolitiikkaa. Markkinoiden supistuessa raha lakkasi liikkumasta maaseudulla, sillä maataloustuotteiden ostajista oli pulaa. Maatalous oli suurissa vaikeuksissa laskevien hintojen vuoksi, mutta maanviljelijät jatkoivat tuottamista, vaikka he eivät voineet olla varmoja tuotteiden myynnistä.⁹

1.2 Aikaisempi tutkimus

1930-luvun pakkohuutokauppoja Suomessa on tutkittu aiemmin useina eri vuosikymmeninä. Pakkohuutokauppojen tutkimuksessa on eri aikakausina käsitelty taloudellisia ja poliittisia syitä maatalouspulaan, valtion toimia laman aikana sekä velkojen vakauttamista. Uusimmissa tutkimuksissa uutena teemana on alueellinen tutkimus sekä maatalouspulan vaikutukset aikalaisiin. Pakkohuutokauppoihin liittyvää aikalaiskirjallisuutta on kirjoitettu esimerkiksi maatalouspulasta, maanviljelijöiden velkaantumisesta ja valtiovallan toimenpiteistä velkaantumisen estämiseksi.¹⁰ Aikalaiskirjallisuuden kirjoittajat olivat usein henkilöitä, jotka itse osallistuivat aikakauden tapahtumiin. Esimerkiksi useita teoksia maatalouspulasta kirjoittanut K. T. Jutila toimi maatalousministerinä vuosina 1932-1936.¹¹ Toisen maailmansodan jälkeen maatalouspulaa ja pakkohuutokauppoja vain sivuttiin aiheena esimerkiksi Arvi Korhosen toimittamassa Suomen historian jälkimmäisessä osassa, mutta 1970-luvulla heräsi uusi kiinnostus aiheeseen. Uuden kiinnostuksen myötä aiheesta tehtiin monia pro gradu-töitä ja väitöskirjoja. 1980-luvulla Jyväskylän

⁵ Maijala 2005, 10.

⁶ Maijala 2005, 9.

⁷ Kalela 1987, 21.

⁸ Jutila 1938, 53.

⁹ Hjerpe 2016, 52.

¹⁰ Maijala 2005, 17.

¹¹ Valtioneuvoston internet-sivut/hallitukset ja ministerit vuodesta 1917/raportti/Jutila Kalle Teodor. Haettu 6.4.2020, luettu 6.4.2020.

yliopistossa alkoi dosentti Heikki Rantatuvan johdolla keskittynyt tutkimus niin sanotuista vasaran alle joutuneista tiloista. Tutkimuksen myötä yliopistolla valmistui muun muassa monta pro gradu-työtä ja väitöskirjaa aiheeseen liittyen.¹² Esimerkiksi Juha Maijalan väitöskirja *Maaseutuyhteisön kriisi - 1930-luvun pula ja pakkohuutokaupat paikallisena ilmiönä Kalajokilaaksossa* on julkaistu Jyväskylän yliopistossa vuonna 2005.

Tämän tutkimuksen kannalta on ollut tärkeää perehtyä sekä aikalaiskirjallisuuteen että myöhemmin ilmestyneisiin väitöskirjoihin ja yleisteoksiin. Yritin perehtyä myös paikallishistoriikkeihin, mutta ne eivät sisältäneet tutkimuksen kannalta hyödyllistä tietoa. Kirjallisuutta on monista eri näkökulmista, sillä tutkimuksen kannalta on tärkeää ymmärtää esimerkiksi lamaan johtaneet tekijät, pankkien roolia tilojen velkaantumisessa ja pakkohuutokauppaprosessin toimintaa sekä lainopillisia seikkoja. Aikalaiskirjallisuudesta tärkeimpiä teoksia minulle ovat V. A. Arolan teos *Maakiinteistöpankki ja maatalouden velkain vakauttaminen*. (1935), Ilmo Ollisen teos *Maalaiskiinteistön kaupasta, pakkohuutokaupasta sekä perusluotosta*. (1935) ja K. T. Jutilan teos *Suomen maatalous ja yleismaailmallinen maatalouspula vuosina 1929-36* (1938). Arolan teos kertoo Maakiinteistöpankin¹³ toiminnasta pulavuosina ja pyrkii tuomaan esille lakipykälien avulla sen, mitä oikeuksia Maakiinteistöpankillä oli pakkohuutokaupoissa. Teos on hyvin asiantunteva, sillä Arola oli itse Maakiinteistöpankin toimitusjohtaja vuosina 1931-1936.¹⁴ Ollisen teos taas kertoo muun muassa kiinteistön pakkohuutokaupasta ja esittää pakkohuutokauppaprosessin vaihe vaiheelta. Ollisen teos on olennainen, sillä se auttaa ymmärtämään pakkohuutokauppaprosessia kokonaisuudessaan ja selittää myös auki sen, millä oikeudella koko prosessi voitiin laittaa alulle. Jutilan teos puolestaan kuvailee puolestaan maatalouspulan syntyä ja auttaa taustoittamaan tutkimusta.

Uudemmassa kirjallisuudesta asiantuntevaan asemaan nousevat Jorma Kalelan teos *Pulapolitiikka: Valtion talous- ja sosiaalipolitiikka Suomessa lamavuosina 1929-1933*. (1987), Juha Maijalan väitöskirja *Maaseutuyhteisön kriisi: 1930-luvun pula ja pakkohuutokaupat paikallisena ilmiönä Kalajokilaaksossa*. (2005) ja Peltosen yms. yleisteos *Suomen maatalouden historia: 2, Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. (2005). Kalelan teos kertoo laman suhdannekehityksistä ja valtion sosiaali- ja talouspolitiikasta lamavuosina. Teos on tärkeä taustoittamiseen, sillä se tuo

¹² Maijala 2005, 18.

¹³ Maakiinteistöpankki oli suomalainen rahalaitos, jonka toiminnan tavoitteena oli myöntää lainoja maksuvaikeuksiin joutuneille maanviljelijöille näiden velkojen muuttamiseksi pitkäaikaisiksi kiinnityslainoiksi. Pörssitiedon internetsivut/poistuneet pörssiyhtiöt/Osakeyhtiö Maakiinteistöpankki. Haettu 15.03.2020, luettu 15.03.2020.

¹⁴ Kansallisbibliografian verkkosivut, maanviljelysneuvos Atte Arola (1893–1964). Haettu 11.03.2020, luettu 11.03.2020.

taloudellisen näkökulman esiin ja ottaa huomioon myös yleismaailmallisen tilanteen vaikutuksia Suomessa. Aikalaiskirjallisuudesta sivutaan hieman yleismaailmallista maatalouspulaa, mutta Kalelan teos vertailee yleismaailmallista maatalouspulaa Suomen tilanteeseen. Maijalan väitöskirja kertoo pakkohuutokaupoista paikallisena ilmiönä Kalajokilaaksossa ja tutkii sen vaikutuksia paikallisiin ihmisiin ja tiloihin. Maijalan väitöskirjasta saa hyvän näkökulman siihen, kuinka tutkia pakkohuutokauppoja paikallisella tasolla. Peltosen yms. yleisteos puolestaan sopii hyvin taustoittamiseen, sillä se esittelee Suomen maatalouden historian vaihteita 1870-luvulta 1950-luvulle.

Käytän tutkimuksessani apuna myös kahta artikkelia, joista toinen on Riitta Hjerppeen, Vappu Iksen ja Päivi Valkaman Kansantaloudellinen aikakauskirjassa julkaistu artikkeli *1930-luvun lama ja Suomen velkaantuminen* sekä Riitta Hjerppeen artikkelia *Suomen talouden kasvun vaiheet ja vaihtelut 1860–2010*. Molemmat artikkelit käsittelevät laman suhdannevaihteluita ja talouspoliittista näkökulmaa lamavuosina.

Pakkohuutokauppoja käsittelevä kirjallisuus on usein joko aikalaiskirjallisuutta, joka on keskittynyt käsittelemään esimerkiksi itse pakkohuutokauppaprosessia tai vastaavasti jonkun rahoituslaitoksen tai valtion toimintaa laman aikana. Myöhemmin laadittu kirjallisuus, esimerkiksi opinnäytetyöt, ovat keskittyneet joko tietylle alueelle tai tarkastelevat esimerkiksi Maakiinteistöpankin toiminnan tuloksia. Kirjallisuutta on suhteellisen rajatusti, mutta löytämäni lähteet antavat kattavan kuvan pakkohuutokaupoista ja niiden tutkimisesta.

1.3 Lähteet ja metodologia

Käytän tässä tutkimuksessa kahta eri alkuperäislähdettä. Ensimmäinen alkuperäislähteeni on Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkiston pakkohuutokauppapöytäkirjat vuodelta 1932 ja toinen on Ruovesi-lehden pakkohuutokauppailmoitukset vuosilta 1929-1935. Kruununvoudin tarkoitti viranomaista, joka toimi osana aluehallintoa. Kruununvoudin tehtäviin kuului muun muassa toimia lääninhallitusten alaisina veronkanto- ja toimeenpanoviranomaisina sekä valvoa nimismiesten toimintaa.¹⁵ Pakkohuutokauppapöytäkirjoista valitsin vuoden 1932, sillä silloin oli tilastollisesti eniten pakkohuutokauppoja Ruoveden pitäjän alueella.¹⁶ Tutkimus olisi ollut liian laaja, jos olisin ottanut mukaan vuosien 1929-1935 pakkohuutokauppapöytäkirjat, sillä Ruoveden kihlakunta käsitti

¹⁵ Arkistojen portti/kruununvoudit. Haettu 20.03.2020, luettu 20.03.2020.

¹⁶ Ruovesi-lehden tilasto hakusanojen perusteella, kuva liitteessä. Haettu 15.11.2019, luettu 15.11.2019.

niin laajan alueen. Yhden vuoden pöytäkirjoista saa hyvän käsityksen siitä, miten pakkohuutokaupat käytännössä toteutuivat. Valitsin tähän tutkimukseen pöytäkirjat, sillä niiden avulla pystyn konkreettisesti tutkimaan alueella tapahtuneita pakkohuutokauppoja ja esittelemään erilaisia tapauksia. Tätä tietoa ei löydy tutkimuskirjallisuudesta, joten on perusteltua käyttää alkuperäislähdettä.

Tutkimuksessani käytän alkuperäisiä fyysisiä pakkohuutokauppapöytäkirjoja, sillä aineistoa ei ole digitoitu. Pakkohuutokauppapöytäkirjat ovat viranomaislähteitä, joista löytyy tarkat tiedot jokaisesta tapauksesta. Ne sisältävät monia eri dokumentteja, kuten maarekisterin, velkojainluettelon, mahdollista kirjeenvaihtoa esimerkiksi asianajotoimistojen, pankkien ja nimismiesten kesken sekä itse pöytäkirjan ja myyntitodistuksen. Pakkohuutokauppapöytäkirjat ovat lähteenä suhteellisen luotettavia, sillä ne ovat paikan päällä laadittuja viranomaislähteitä. Arkistoituihin pöytäkirjoihin on myöhemmin liitetty esimerkiksi myyntikirja sekä mahdollista kirjeenvaihtoa. Myyntikirja voitiin liittää pöytäkirjaan vasta kun koko kauppahinta oli suoritettu ja kihlakunnanvouti oli vahvistanut myynnin.

Ruovesi-lehti on Ruoveden pitäjän paikallislehti. Valitsin tämän toiseksi alkuperäislähteeksi, sillä pakkohuutokaupoista tuli julkaista kerran kuulutus virallisessa lehdessä ja kahdesti paikallistason lehdessä.¹⁷ Näin ollen lehdestä tulisi löytyä kuulutukset kaikista Ruoveden pitäjän pakkohuutokaupoista. Lehden vuosikerrat löytyvät Kansalliskirjaston digikirjastosta, jossa käytin hakusanaa "pakkohuutokauppa" ja rajasin Ruovesi-lehden hakutulokset aikavälille 01.01.1929-31.12.1935. Kaikki vuosikerrat eivät ole saatavilla ilman käyttöoikeuksia, joten hain tutkimuslupaa käyttää tätä aineistoa.

Metodina tässä tutkimuksessa käytän grounded theory eli suomeksi ankkuriteoria-nimistä metodia. Ankkuriteoria on kahden sosiologin, Glaserin ja Straussin, laatima aineistolähtöinen ja laadullinen metodi. Glaser ja Strauss kehittivät menetelmää 60-luvulla tekemällä tutkimusta kuolevista potilaista ja vuonna 1967 julkaistussa teoksessa *The Discovery of Grounded Theory: strategies for qualitative research* he nimittivät kehittämänsä menetelmän nimellä grounded theory.¹⁸

¹⁷ Ollinen 1935, 24.

¹⁸ Glaser & Strauss 1967, 1.

Menetelmän tarkoituksena on tuottaa esimerkiksi teoriaa aiheesta, josta ei ole vielä tuotettu jäseneltyä tietoa tai vakiintuneita teorioita tai tuoda esille jo olemassa olevaa teoriaa.¹⁹ Olennaista ankkuriteorian käytössä on se, että tutkijan pitää pystyä laittamaan syrjään ennakkotiedot ja oletukset aiheesta ja näin ollen perehtyä aiheeseen valitun aineiston tutkinnan kautta. Valitsin tähän tutkimukseen metodiksi ankkuriteorian, sillä Ruoveden alueen pakkohuutokauppoja ei ole aiemmin tutkittu. Aineistolähtöinen metodi on sopiva tähän tutkimukseen, sillä tutkin kahta eri aineistoa ja pyrin myös vertailemaan niitä. Tätä kautta pyrin tuomaan esiin joko uutta teoriaa tai soveltaa aiemmin olemassa olleita teorioita Ruoveden pakkohuutokauppoihin.

Ankkuriteorian avulla olen laatinut Ruovesi-lehden vuosikerroista 1929-1935 taulukoita ja kuvaajia esille nousseiden havaintojen perusteella. Laadin taulukoita ja kuvaajia velan määrästä, ulosmitatun omaisuuden laadusta, kyläjakaumasta sekä kuulutusten vuosittaisesta määrästä. Taulukoiden teemat nousivat esiin ilmoituksia lukiessa ja analysoidessa. Ankkuriteorian käyttämisessä taulukoiden ja kuvaajien laatiminen on yleinen tapa havainnollistaa aineistoa ja esitellä tutkimuksen tuloksia. Avaan taulukoiden sisältöä luvussa 3.

1.4 Tutkimuseettiset huomiot

Tutkimuksessani täytyy ottaa huomioon monia eettisiä seikkoja. Tässä tutkimuksessa en käytä henkilöiden tai tilojen nimiä, sillä ne ovat helposti yhdistettävissä henkilöiden elossa oleviin sukulaisiin. Pienissä kyläyhteisöissä ihmiset tunsivat toisensa erittäin hyvin ja sama ilmiö on havaittavissa vielä tänäkin päivänä. Aineistoa tutkiessani löysin sieltä monia sukulaisten tai tuttujen pakkohuutokauppoja, joten tunnistettavuuden vuoksi käsittelen henkilöitä anonyminä.

Tutkimuksessani käytetty aineisto ei ole vapaasti saatavilla, mutta aineistoon ei liity käyttörajoituksia. Tästä huolimatta otan tutkimuksessani huomioon sen, että tutkimukseni aikakausi on suhteellisen tuore ja pakkohuutokaupat olivat aikalaisille arka aihe. Usein pakkohuutokaupoista vaiettiin myös jälkipolville, sillä asia koettiin häpeällisenä.

2. Pakkohuutokaupasta prosessina

¹⁹ Jyväskylän yliopiston Koppa-internetsivut/Aineiston analyysimenetelmät, haettu 17.01.2020, luettu 17.01.2020.

Pakkohuutokaupoissa noudatettiin vuonna 1895 säädettyä ulosottolakia, jonka mukaan ulosmittaustoimet kohdistuivat ensisijaisesti irtaimen omaisuuteen ja sitten vasta kiinteistöön, jos oli tarvetta.²⁰ Velallisella oli oikeus irrottaa irtaimistosta sellainen osa, jota hän tarvitsi välttämättömään toimeentuloon.

Ulosottoprosessi voitiin aloittaa, kun velkojalla oli täytäntöönpanoperuste eli joko alioikeuden tuomio tai ulosotonhaltijan päätös.²¹ Oikeuden päätöstä ei kuitenkaan tarvittu, jos velkojalla oli esittää velkakirja tai muu kiistaton ja kirjallinen todistuskappale. Ilman tuomiota voitiin periä myös esimerkiksi veroja. Velkoja jätti ulosottooperusteen ja tarvittavat asiakirjat paikkakunnan kruununvoudille²². Huutokauppa piti järjestää neljän kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja on jättänyt asiakirjansa kruununvoudille.²³ Kruununvouti kääntyi nimismiehen tai jonkun virkamiehen puoleen, jonka tehtävänä oli suorittaa ulosmittaus. Ulosmittauksesta laadittiin pöytäkirja, johon merkittiin omaisuuden määrä ja arvo. Jos irtainta omaisuutta tai varallisuutta ei ollut tarpeeksi kattamaan velkoja, jouduttiin myös kiinteä omaisuus ulosmittamaan. Tällöin sen arvo muutettiin rahaksi erillisessä kruununvoudin pitämässä julkisessa huutokaupassa. Kiinteistön omistajan suostumusta tähän ei tarvittu, sillä hänen puhevaltansa oli päättynyt edellisten oikeustoimien myötä. Omistaja sai kuitenkin valita, järjestettiinkö huutokauppa lääninkansliassa, jossa huutokaupan toimittamisesta vastasi maaherra²⁴, vai paikan päällä, jossa huutokaupan toimitti kruununvouti.

Huutokauppa oli julkinen tilaisuus, jossa esimerkiksi kiinteistö tarjottiin myytäväksi kaikille halukkaille. Ostajien keskinäinen vapaa kilpailu johti parhaan mahdollisen kauppahinnan saavuttamiseen. Huutokaupan toimittajan tuli huolehtia riittävästä tiedottamisesta, joten huutokaupasta julkaistiin julkinen kuulutus kerran Suomen Virallisessa lehdessä sekä kahdesti paikkakunnalla yleisesti levinneessä lehdessä. Ensimmäinen kuulutus tulee julkaista vähintään neljä viikkoa ennen pakkohuutokauppapäivää.²⁵ Myös kunnan ilmoitustaululla tuli olla kuulutus pakkohuutokaupasta. Huutokaupan toimittajan tuli myös lähettää kutsukirjeet ulosmittausta hakeneille ja tilan mahdollisten kiinnitysten haltijoille.

²⁰ Ulosottolaki 37/1895.

²¹ Maijala 2005, 13.

²² Kruununvouti tarkoitti viranomaista, joka toimi osana aluehallintoa. Kruununvoudin tehtäviin kuului muun muassa toimia lääninhallitusten alaisina veronkanto- ja toimeenpanoviranomaisina sekä valvoa nimismiesten toimintaa.

Arkistojen portti/kruununvoudit. Haettu 20.03.2020, luettu 20.03.2020.

²³ Ollinen 1935, 24.

²⁴ Maaherra tarkoitti maaseutukunnissa toiminutta ulosotonhaltijaa, jonka alaisuudessa esimerkiksi kruununvoudit toimivat. Maijala 2005, 13.

²⁵ Ollinen 1935, 24.

Huutokauppapäivänä tai tarvittaessa erillisenä päivänä suoritettiin velkojainkeskustelu, jossa huutokaupan toimittaja luki julkisesti asiakirjat ja asianosaiset velkojat ilmoittavat vaatimuksensa sekä tarvittaessa niihin liittyvät selvitykset. Keskustelun jälkeen laadittiin velkojainluettelo, johon merkitään velkojien esittämät vaatimukset ryhmittäin.²⁶ Huutokauppa tapahtui nostohuudoin ja korkeimman tarjouksen tehneen henkilön tuli suorittaa kauppahinnasta heti 1/6 ja loput 42 päivän kuluessa. Huutokaupoissa oli käytössä niin sanottu peittämisperiaate. Se tarkoittaa, että alin hyväksytty tarjous oli sellainen, jossa uloshaettua saatavaa parempioikeuksiset vaateet ja oikeuskulut peittyivät.²⁷ Jos huutokaupassa ei tehty tarjouksia tai huutosumat olivat liian matalia, oli velkojalla oikeus hakea velallisen omaisuutta uudelleen kaupattavaksi tai tarvittaessa keskeyttää huutokaupprosessi, jos saatavien saaminen näytti toivottomalta. Kun ostaja oli suorittanut koko kauppahinnan, rahat tilitettiin velkojille velkojainkeskustelussa laaditun velkojainluettelon järjestyksen perusteella. Jos ostaja ei kuitenkaan pystynyt vastaamaan huutoonsa, järjestettiin uusi huutokauppa.

3. Pakkahuutokaupat Ruoveden pitäjässä vuosina 1929-1935

3.1 Pöytäkirjat

Vuoden 1932 pöytäkirjoissa oli kaikki Ruoveden kihlakunnan alueella toimitetut pakkohuutokaupat. Valikoin joukosta Ruoveden pitäjän alueella tapahtuneet pakkohuutokaupat, sillä tutkimukseni paikkarajaus on Ruoveden pitäjä. Näin ollen ei ole syytä käsitellä muualla Ruoveden kihlakunnan alueella tapahtuneita pakkohuutokauppoja. Tarkoitukseni oli ottaa käsittelyyn useampia pöytäkirjoja, mutta koronatilanteen vuoksi ehdin valokuvaamaan vain kolme pöytäkirjaa. Jokainen pöytäkirja on käytännössä yksi kansio, johon sisältyy yleensä useita kymmeniä sivuja sekä erilaisia liitteitä. Näiden esimerkkien avulla pyrin havainnollistamaan pöytäkirjojen sisältöä ja tuomaan esiin erilaisia tapauksia. Pöytäkirjojen avulla pystyn konkreettisesti esittämään erilaisia tapauksia ja tutkimaan käytännössä pakkohuutokaupprosessia.

Pöytäkirjoissa oli samankaltaisuuksia, sillä niihin tuli sisältyä varsinainen pöytäkirja, velkojainluettelo, maarekisteri ja kopio kauppakirjasta.²⁸ Pöytäkirjoissa oli lisäksi myös erilaisia liitteitä ja joissakin tapauksissa käsittely oli ulkoistettu asianajotoimistoille. Pöytäkirjojen lisäliitteet

²⁶ Ollinen 1935, 24.

²⁷ Maijala 2005, 15.

²⁸ Maijala 2005, 27.

olivat yleensä kirjeenvaihtoa eri tahojen välillä ja monissa kirjeissä viitattiin esimerkiksi käytyihin puhelinkeskusteluihin. Oli myös mielenkiintoista löytää kuitteja ostosummien siirrosta. Tässä tutkimuksessa keskityn pääasiassa velkojainluetteloon ja kauppakirjaan, sillä niistä ilmenee hyvin erilaisten tapausten lopputulokset ja esimerkiksi se, miten peittämisperiaate toimi käytännössä.

3.1.1 Pakkahuutokauppapöytäkirja nro 1

21.05.1932 järjestettiin pakkahuutokauppa Ruoveden pitäjän Ritoniemen kylässä tilallisen ja hänen vaimonsa omistamalla perintötilalla.²⁹ 82,77 hehtaarin kokoinen tila, jossa viljelysmaata on 22,26 hehtaaria, pakkahuutokaupattiin Ruoveden kunnan Säästöpankin lainvoimaiseen päätökseen perustuvan, tilaan kiinnitetyn 100 000 markan³⁰ saatavan korkoineen ja lainhakukuluineen suorittamiseksi. Ennen pakkahuutokauppaa järjestettiin velkojainkeskustelu, jossa kirjattiin ylös saatavat tai muut oikeudet, jotka vaikuttivat myyntiin. Tämän tapauksen kohdalla velkojainkeskustelu järjestettiin edellisenä iltana. Velkojainluetteloon listattiin kaikki saatavat tai muut oikeudet ryhmittäin. Tämän tilan tapauksessa velkojainluettelo oli pitkä, sillä tilaa rasittivat useat kiinnitykset muun muassa pankilta ja yksityishenkilöiltä, vuokraoikeudet sekä välikirjat³¹. Tästä tilasta tehty korkein tarjous oli 168 000 markkaa. Korkeimman huudon teki kunnan asettama tilojen ostokomitea. Tilan myyntikirja laadittiin heinäkuun 2. Päivänä 1932. Ruoveden kihlakunnan kruununvouti Herman Palmgren laati myyntikirjan, jossa todettiin, että valtio lunastaa tilan. Tilaa jäivät edelleen rasittamaan kiinnitetty eläkevälikirja sekä Ruoveden kirkonkylän osuuskassan kiinnitetty velkakirjaan perustuva 40 850 markan saatava.

3.1.2 Pakkahuutokauppapöytäkirja nro 2

Pohjaslahden kylässä järjestettiin pakkahuutokauppa 27.12.1932 eräästä pelkkää metsämaata olevasta 0,72 hehtaarin tilasta.³² Kyseessä oli asemamiehen ja hänen vaimonsa omistama tila, joka pakkahuutokaupattiin Kansallis-Osake-Pankin 60 000 markan kiinnitetystä saatavasta. Velkojainluettelosta käy ilmi, että tilalla oli velkoja kaiken kaikkiaan 86 510 markan ja 35 pennin edestä. Erona edelliseen esimerkkiin on se, että tässä velkojia on vain kolme. Tila myytiin Haapamäen

²⁹ Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkisto HMA c22 Pakkahuutokauppapöytäkirjat

³⁰ Yksi markka vastaa vuoden 2019 tilastoissa 0,39 euroa, joten 100 000 markkaa on noin 39 000 euroa.

Tilastokeskuksen rahanarvomuunnin <https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvonmuunnin.html>

³¹ Välikirjat tarkoittavat tässä tapauksessa vuokrasopimusta kyseessä olevan tilan torppaan. Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkisto HMA c22 Pakkahuutokauppapöytäkirjat

³² Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkisto HMA c22 Pakkahuutokauppapöytäkirjat

pitäjän pankinjohtajalle, joka teki korkeimman hyväksytyyn tarjouksen eli 33 000 markkaa. Tilaa jäi yhä rasittamaan pankin velkakirja, josta vähennettiin kauppahinta. Ei ollut mitenkään poikkeuksellista, että korkein huutosumma jäi paljon alle saatavien. Monissa tilojen pakkohuutokaupoissa saatavien määrä oli niin suuri, ettei huudoilla pystytty kattamaan kaikkia saatavia. Huudot kuitenkin hyväksyttiin, jos peittämisperiaate toteutui. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että ensisijaisiksi merkityt saatavat tuli saavuttaa huutosummalla. Useissa tapauksissa toissijaiset saatavat jäivät saamatta.

3.1.3 Pakkohuutokauppapöytäkirja nro 3

Ritoniemen kylässä järjestettiin 21.05.1932 pakkohuutokauppa erään kommandiittiyhtiön konkurssipesän omistamasta huvilasta.³³ Pakkohuutokauppa järjestettiin yksityishenkilön kiinnitetystä 35 000 markan saatavasta. Tilalla oli oma laivalaituri, kaksikerroksinen huvilarakennus, puutarha ja ulkorakennuksia. Tontti oli pelkkää viljelysmaata ja sen pinta-ala oli 1,47 hehtaaria. Tilaa rasitti yksityishenkilön lisäksi vuokravälikirja sekä pankin 250 000 markan kiinnitys. Hämeen läänin maaherra julisti tilan ulosmitatuksi 35 000 markan saatavasta korkoineen, sillä toiselle kiinnitykselle ei ollut vireillä olevaa anomusta oikeudessa.

Tilan myynti erosi aiemmista tapauksista, sillä alun perin korkeimman tarjouksen teki tilan kiinnityksen haltija, mutta hän luopui huudostaan toisen yksityishenkilön vuoksi. Tämä henkilö maksoi tilasta 30 300 markkaa. Pöytäkirjan liitteenä oli myös kirjeenvaihtoa kahden asianajotoimiston välillä, sillä kommandiittiyhtiö ja kiinnitettyä saatavaa hallinnut yksityishenkilö oli ulkoistanut asiointinsa asianajotoimistoille.

Pakkohuutokauppapöytäkirjoista nousee esille se, miten erilaisista lähtökohdista tilat joutuivat vasaran alle. Vaikka pakkohuutokauppaprosessi toimi samalla lailla, lähtökohdat olivat hyvin erilaisia. Pöytäkirjoista näkee sen, miten erilaisia lopputuloksia tapauksilla oli ja esimerkiksi sen, millä tavoin oltiin velkaannuttu.

³³ Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkisto HMA c23 Pakkohuutokauppapöytäkirjat

Pakkohuutokauppa.

Julkisella pakkohuutokaupalla, joka toimitetaan Ruoveden pitäjän Haukkaniemen kylässä **Henkilön nimi** asunnossa perjant. heinäk. 19 p:nä klo 12, myydään, ellei laillista estettä satu, mainitulta **Henkilön nimi** ulosmitattua soutuvene Ruoveden kunnan Smk. 371:— suuruisen verosaatavan ja lisäveron sekä ulosmittauskustannusten suorittamiseksi.

Ruovedellä 28 p:nä kesäk. 1929.

Eino Arppe.
ulosottomies.

Kuulutus.

Julkisella pakkohuutokaupalla, joka, ellei laillisia esteitä iimaannu, toimitetaan itse paikalla keskiviikkona ensi lokakuun 12 päivänä kello 17, tarjotaan myytäväksi tilallisen **Henkilön nimi** omistama, **Tilan nimi** niminen, **Luku** osalukuinen ja **Luku** mantaalin veroinen sekä **Luku** ha suuruinen — vilj. **Luku** ha — perintötila **Rekisterinumero** Ruoveden pitäjän Rajalahden kylässä, Ruoveden kunnan säästöpankin lopulliseen päätökseen perustuvasta saatavasta 15.000 markkaa korkoineen ja kuluineen ynnä toimituskustannuksista, sijaiten tila, jossa rakennukset ovat hyvässä kunnossa ja jossa voidaan elättää 1 lehmä, **Etäisyys** päässä kirkolta, josta täten ilmoitetaan huomauttamalla vielä, että saatava tai muu oikeus, joka U. L:n 5 luv. 26 §:n mukaan on kiinteistön hinnasta suoritettava taikka myynnissä muuten huomioonotettava, on ilmoitettava allekirjoittaneelle viimeistään edellisenä päivänä kello 17 pidettävässä **velkojainkeskustelussa**. Kauppahintaa on maksettava 1/6 osa heti ja loppuosa 42 päivän kuluessa. Orivesi As. Ruoveden kihlakunnan kruunuvoudinkonttorissa, elokuun 29 p:nä 1932.

Herman Palmgren.

39718

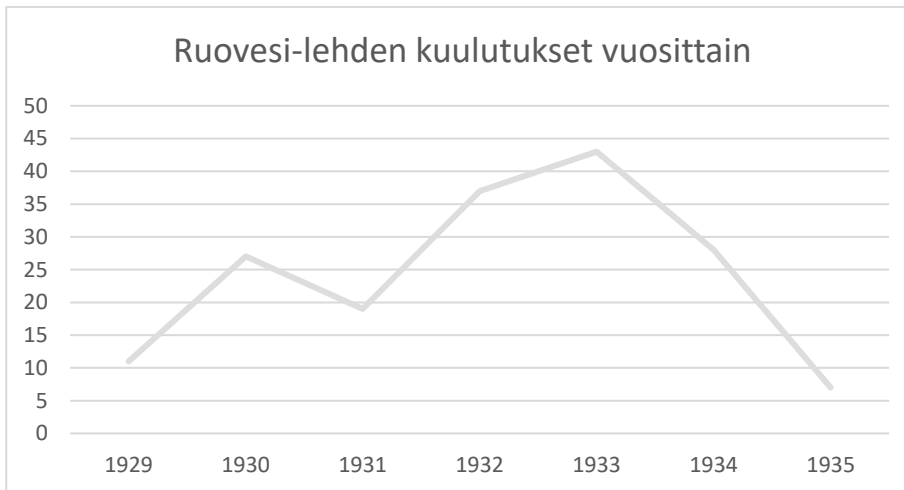
Kaksi esimerkkiä Ruovesi-lehden kuulutuksista. Esimerkeistä on editoitu pois tunnistetiedot. Lähde: Ruovesi-lehti.

Ruovesi-lehti oli viikottain ilmestyvä Ruoveden pitäjän lehti. Lehti koostui yleensä neljästä sivusta, joista viimeinen oli ilmoituksia sisältävä sivu. Ruovesi-lehden pakkohuutokauppailmoitukset esiintyivät lehdessä kuulutus-otsikon alla. Usein kuulutukset olivat itsenäisiä ilmoituksia, jotka keskittyivät yhteen pakkohuutokauppaan, mutta joissain kuulutuksissa saattoi olla jopa viisi ilmoitusta samassa. Usein tällaiset kuulutukset sisälsivät vain tilojen pakkohuutokauppailmoituksia. Kuulutuksissa oli aina selkeä kaava ja tietyt asiat, joiden tuli sisältyä kuulutukseen. Jokaisesta kuulutuksesta löytyi tiedot siitä, missä ja milloin pakkohuutokauppa järjestettiin, kenen omaisuus oli ulosmitattu, paljonko saatavia oli vai olivatko ne verosaatavia, mitä pakkohuutokaupassa myytiin ja kuka on laatinut ilmoituksen. Kuulutuksissa oli myös informaatiota siitä, että maksaminen tapahtuu paikan päällä. Ulosmitattujen tilojen kuulutuksista löytyi lisäksi tarkat tiedot tilan rekisterinumeroista, sijainnista, pinta-alasta, viljelys- ja metsämaan pinta-alasta sekä rakennuksien kunnosta. Näissä kuulutuksissa maksamiseen liittyvä informaatio oli erilaista, sillä paikan päällä tuli maksaa vain 1/6 osa kauppahinnasta ja loput 42 päivän kuluessa. Muutama kuulutus oli julkaistu myöhemmin

uudelleen, mihin yleensä oli syynä se, ettei huutaja ollutkaan pystynyt vastaamaan huutoonsa. Jos ostaja ei pystynyt maksamaan huutamaansa summaa, tila joko palautui myyntiin tai velkojien niin halutessaan myynti unohdettiin.

3.2.1 Kyläjakauma

Taulukko 1: Kuvaaja Ruovesi-lehden kuulutuksista vuosittain.

Taulukko 1: Kuvaaja havainnollistaa kuulutusten lukumäärän muutosta vuosina 1929-1935. Lähde: Ruovesi-lehti, vuosikerrat 1929-1935.

Taulukko 2: Pakkokuutokauppojen kyläjakauma Ruoveden pitäjässä lukumäärän ja prosenttiosuuden mukaan.

Kyläjakauma	Lukumäärä	Prosenttiosuus	Kyläjakauma	Lukumäärä	Prosenttiosuus
Haukkamaan kylä	2	1 %	Pohjaslahden kylä	63	36 %
Haukkaniemen kylä	5	3 %	Rajalahden kylä	2	1 %
Kautuan kylä	5	3 %	Ritoniemen kylä	17	10 %
Kekkosen kylä	6	3 %	Ruhalan kylä	6	3 %
Mustajärven kylä	3	2 %	Storminiemen kylä	2	1 %
Pajulahden kylä	2	1 %	Syvingin kylä	1	0,50 %
Pappilan kylä	3	2 %	Viljakkalan kylä	3	2 %
Pekkalän kylä	9	5 %	Visuveden kylä	12	7 %

Pihlajalahden kylä	2	1 %	Väärinmajan kylä	10	6 %
Pohjan kylä	12	7 %	Ei varmaa sijaintia	1	0,50 %
			Muulla pidetyt	7	4 %

Taulukko 2: Kokonaislukumäärä on 173 ja kokonaisprosenttiosuus 100%. Lähde: Ruovesi-lehti, vuosikerrat 1929-1935.

Ruovesi-lehdestä löytyi kaiken kaikkiaan 173 kuulutusta pakkohuutokaupoista vuosina 1929-1935, kun joukosta poisti kaksoiskappaleet ja peruuntuneet pakkohuutokaupat.³⁴ Ylivoimaisesti eniten pakkohuutokauppoja oli Pohjaslahden kylässä, jossa pakkohuutokauppoja oli aikarajauksen sisällä 63 kappaletta eli 36% kaikista Ruoveden pitäjän pakkohuutokaupoista. Kyläjakaumassa esille nousi yhteensä 19 kylää, joista suurimmassa osassa oli alle 10 pakkohuutokauppaa koko aikarajauksen aikana. Pakkohuutokaupat olivat selkeästi keskittyneet Pohjaslahden ja Ritoniemen kylään eli nykyisen Pohjaslahden alueelle. Yhteensä 46% pakkohuutokaupoista sijaitsi nykyisen Pohjaslahden alueella, mikä on hyvin suuri osuus. Tätä ilmiötä voisi selittää esimerkiksi sillä, että Pohjaslahden ja Ritoniemen kylät olivat maaseutuvaltaisia reuna-alueita. Näissä kylissä tulonlähteitä olivat maatalous tai sahoilla työskentely. Lainaa jouduttiin ottamaan tilojen ylläpitoon laman aikana, sillä maaseudulla tuottamista oli jatkettava, vaikkei tuotteiden menekistä ollut varmuutta. Viljatuotteiden, maitotaloustuotteiden ja metsäteollisuuden tuotteiden hintojen romahtaminen samaan aikaan yleismaailmallisen talouspulan kanssa aiheuttivat maanviljelijöiden velkaantumista äärimmilleen. Muita vastaavia keskittymiä ei ollut, vaan loput pakkohuutokaupoista olivat satunnaisesti eri kylistä. Usein näissä muutaman pakkohuutokaupan kylässä oli yksi velkaantunut henkilö, jonka omaisuutta ulosmitattiin useaan kertaan. Monessa kylässä oli nähtävissä henkilöiden joutuminen niin sanottuun velkakierteeseen, jossa ensin ulosmittaukseen joutuu esimerkiksi irtaimistoa ja eläimiä sekä loppujen lopuksi tila. Muualla pidetyt pakkohuutokaupat järjestettiin joko kruununvoudin konttorissa tai nimismiehen kotona. Yleensä nämä pakkohuutokaupat koskivat yksittäistä irtainta omaisuutta, sillä velallisella oli oikeus valita, missä pakkohuutokauppa järjestettiin. Yhdessä ilmoituksessa ei ollut kylän nimeä, mutta etäisyyksien perusteella olettaisin sen olevan Pohjaslahden kylässä. Laitoin tämän ilmoituksen kuitenkin omaan kategoriaansa, sillä ei ole täyttä varmuutta sen sijainnista.

3.2.2 Velat

³⁴ Luku ei ole absoluuttinen totuus, sillä lopulliseen tulokseen vaikuttavat erilaiset laskutavat. Myöskään täysin tarkkaa lukua ei voi saada ilman jokaisen tapauksen pöytäkirjaa, sillä varsinkin laman loppupuolella pakkohuutokauppoja myös mitätöitiin paljon. Maijala 2005, 15, 28.

Taulukko 3: saatavien määrä lukumäärän ja prosenttiosuuden mukaan.

Saatavat	Lukumäärä	Prosenttiosuus
Alle 1 000 markkaa	10	6%
Alle 10 000 markkaa	52	30%
Alle 50 000 markkaa	43	25%
Yli 50 000 markkaa	25	14%
Pelkät ulosottokustannukset/saatavat	2	1%
Verosaatavat	42	24%

Taulukko 3: kokonaislukumäärä on 174 ja kokonaisprosenttiosuus 100%. Lähde: Ruovesi-lehti, vuosikerrat 1929-1935. Kokonaislukumäärän ero edelliseen taulukkoon verrattuna johtuu kaksoiskappaleesta ilmoituksissa.

Velan määrässä eniten ulosmittaukseen oli mennyt alle 10 000 markan ja alle 50 000 markan saatavia, joten velkojen keskimääräinen osuus oli 10 000 markan molemmin puolin. Myös verosaatavia oli mennyt ulosmittaukseen huomattava prosenttiosuus eli 24% kaikista tapauksista. Alle 1000 markan saatavia oli mennyt perintään 6% kaikista pakkohuutokaupoista, joten suurin osa veloista oli esimerkiksi pankkiluottoa, yksityishenkilöiltä otettuja lainoja tai toisten henkilöiden takauksia.

Yli 50 000 markan velkoja oli 14% kaikista pakkohuutokaupoista ja suurin velkasumma oli 600 000 markkaa. Tässä 600 000 markan tapauksessa Sammakkolahti Oy:n sahalaitos oli mennyt konkurssiin, sillä metsäteollisuuden tulot romahtivat laman aikana. Käsittelen sahalaitoksen tapausta nimen kanssa, sillä julkisena laitoksena se olisi muutenkin tunnistettavissa. Sahalaitoksen esimerkki osoittaa sen, että maatalouspulasta eivät kärsineet vain tilalliset. Lama vaikutti myös metsäteollisuuteen ja ajoi suuria yhtiöitä konkurssiin. Sahalaitoksen tapauksessa kyseessä oli pankista otettu laina, joka meni lopulta ulosottoon. Uskoisin, että lainaa otettiin sahan toiminnan kehittämiseksi ennen lamaa, jolloin metsäteollisuus oli hyvin tuottoisaa. Toinen mahdollinen syy lainanottoon olisi voinut olla toimeentulon turvaaminen laman alkuvuosina. Yli 50 000 markan veloissa merkittävää oli se, että lähes kaikki velkaantuneet olivat yksityishenkilöitä eivätkä esimerkiksi yhtiöitä. Maatalouspula aiheutti esimerkiksi maanviljelijöiden velkaantumista äärimmilleen, sillä todennäköisesti lainanotoilla pyrittiin turvaamaan toimeentuloa.

Joissakin tapauksissa oli huomattavissa se, että kyseessä oli niin sanottu takuurengas, jolloin henkilö saattoi joutua maksamaan toisen henkilön velkoja ja tätä kautta jopa tila saattoi joutua ulosmittaukseen. Esimerkiksi Ruovesi-lehdessä oli ilmoitus, jossa myytäväksi tarjottiin ulosmitattu tila kolmen eri saatavan takia ja tarpeen tullen huutokaupattaisiin toisen tilallisen tila samojen saatavien takia.

Velan keskimääräisen osuuden suuruus kertoo esimerkiksi siitä, että maatalous oli suurissa vaikeuksissa myös Ruoveden pitäjässä. Velan ottamiseen voidaan esittää monia eri teorioita, mutta yksi syy on varmasti toimeentulon turvaaminen. Maataloudessa tuottamista oli jatkettava, vaikka ei ollut mitään takeita, onko tuotteille menekkiä. Maatalouspulan vuoksi raha lakkasi liikkumasta maaseudulla, mikä omalta osaltaan aiheutti maanviljelijöiden velkaantumisen.

3.2.3 Ulosmitattu omaisuus

Taulukko 4: ulosmittaukseen mennyt omaisuus lukumäärän ja prosenttiosuuden mukaan.

Ulosmittaukset	Lukumäärä	Prosenttiosuus
Irtain omaisuus & eläimet	26	15%
Irtain omaisuus	52	30%
Rakennukset	4	2%
Eläimet	23	13%
Tilat/eroittamisoikeudet & irtain omaisuus	3	2%
Tilat/eroittamisoikeudet	64	37%

Taulukko 4: kategoriat on jaoteltu Ruovesi-lehden kuulutusten perusteella. Kokonaislukumäärä on 172 ja kokonaisprosenttiosuus 100%. Lukumäärän ero edellisiin taulukoihin johtuu kaksoiskappaleesta ilmoituksissa. Lähde: Ruovesi-lehti, vuosikerrat 1929-1935.

Ulosmitatusta omaisuudesta nousee selkeästi esille kaksi kategoriaa: tilat ja eroittamisoikeudet sekä irtain omaisuus. Eroittamisoikeudella tarkoitettiin torpparin oikeutta erottaa torppa itselleen. Tämän oikeuden ulosmittaus tarkoitti käytännössä sitä, että torpparilla ei ollut enää oikeutta erottaa torppaa itselleen. Tiloja ja niiden eroittamisoikeuksia ulosmitattiin eniten Ruoveden pitäjässä, sillä niiden osuus oli 37% kaikesta ulosmitatusta omaisuudesta. Vuosittaisessa jakaumassa eniten tiloja

pakkohuutokaupattiin vuosina 1932-1933 eli yhteensä 37 kappaletta. Vuoden 1933 jälkeen tilojen pakkohuutokauppamäärä kääntyy laskuun, sillä silloin lamakausi päättyy ja jo vuonna 1934 maaseudun nousukauden katsotaan alkaneen.³⁵ Tämä näkyy myös yleisesti pakkohuutokauppojen määrässä, sillä vuoden 1933 jälkeen niiden lukumäärä vähenee huomattavasti.

Tiloja ulosmitattiin yleensä suurempien saatavien vuoksi, sillä se oli todennäköisin keino kattaa velat. Yleensä tiloja pakkohuutokaupattiin tuhansien markkojen velkojen vuoksi. Ilmoituksista nousee esille se, että suurin osa tiloista oli kooltaan suhteellisen pieniä ja rakennukset olit tyydyttävässä tai huonossa kunnossa. Useimmilla tiloilla voitiin elättää alle 10 eläintä jos tilalla ylipäänsä pidettiin karjaa ja metsää oli kotitarpeeksi tai vähän myytäväksi. Muutamassa ilmoituksessa esille nousee se, että tila on remontoitu, jolloin velka saattaa olla remontin takia otettua. Aineiston perusteella voisi sanoa, että yleisesti ottaen huonossa kunnossa olevat pienet tilat joutuivat vasaran alle. On kuitenkin joitain poikkeuksia, joissa esimerkiksi juuri remontoitu ja suurempi tila joutui vasaran alle. Ulosottoon joutumiseen vaikutti se, miten tilaa hoiti ja se, miten paljon velkaa otti. Pienistä veloista selvittiin yleensä irtaimiston tai eläinten pakkohuutokaupalla, mutta huono tilanpito ja holtiton velkojen otto johti yleensä tilan pakkohuutokauppaan.

Toiseksi suurin osuus oli irtainta omaisuutta, jota ulosmitattiin 30%. Irtaimen omaisuuden suurta osuutta selittää se, että tähän kategoriaan lukeutuu hyvin paljon erilaista omaisuutta. Monissa tapauksissa irtain omaisuus käsittää esimerkiksi huonekaluja, puhelimia, polkupyöriä ja ylimääräisiä rakennustarvikkeita. Useissa tapauksissa irtain omaisuus käsitti ensisijaisesti omaisuutta, joka ei suoraan liity toimeentuloon, sillä velallisella oli oikeus irrottaa omaisuudestaan välttämättömään toimeentuloon tarvittava osa. Maatalouden ahdingon syventyessä pakkohuutokaupoissa alettiin myymään myös esimerkiksi maataloustyökaluja, eläimiä ja viljaa. Eläimistä hevoset ja lehmät olivat arvokkaimpia pakkohuutokaupoissa verrattuna esimerkiksi kanoihin ja lampaisiin. Useissa tapauksissa ulosmittaukseen saattoi joutua yksi lehmä tai hevonen jopa 1000 markan saatavien vuoksi. Eläinten joutuminen ulosmittaukseen oli kuitenkin monelle tilalliselle vaikeaa, sillä tilat olivat usein pienikokoisia ja toimeentuloa heikensi yhdenkin eläimen ulosmittaaminen.

4. Päätäntö

³⁵ Kalela 1987, 22.

Alussa esitin kolme tutkimuskysymystä eli miten paljon Ruoveden pitäjän alueella oli pakkohuutokauppoja tarkasteltavalla ajanjaksolla, muuttuiko pakkohuutokauppojen määrä eri vuosina, millä tavalla Ruoveden pitäjässä velkaannuttiin ja keskittyivätkö pakkohuutokaupat tietylle alueelle. Tutkin asiaa Ruovesi-lehden kuulutusten ja Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkistojen pakkohuutokauppapöytäkirjojen avulla.

Tutkimukseni perusteella Ruoveden pitäjässä oli yhteensä 173 pakkohuutokauppaa vuosina 1929-1935. Pakkohuutokauppojen määrä kasvoi tasaisesti vuoteen 1933 saakka, jonka jälkeen niiden määrä kääntyi laskuun. Pakkohuutokauppojen määrä oli yllättävän suuri, sillä Ruoveden pitäjä kuului Hämeen lääniin, jossa oli koko maan tilanteeseen nähden suhteellisen vähän pakkohuutokauppoja. Tästä voidaan päätellä esimerkiksi sitä, että Hämeen läänissä pakkohuutokaupat keskittyivät tiettyihin pitäjiin. Pakkohuutokauppojen määrää selittää muun muassa se, että Ruovesi oli hyvin maaseutuvaltainen pitäjä, jossa kuitenkin oli useita pankkilaitoksia. Tämä omalta osaltaan helpotti lainojen ottamista.

Keskimääräinen velan määrä oli 10 000 markan molemmilla puolilla, sillä prosentuaalisesti eniten oli alle 10 000 ja alle 50 000 markan velkoja. Velkojen määrässä oli kuitenkin paljon vaihtelevuutta, sillä pienimissä veloissa kyse oli muutamasta sadasta markasta ja suurimmissa kyseessä oli 600 000 markkaa. Verosaatavien suhteellisen suuri prosenttiosuus eli 24% kertoo todennäköisesti siitä, ettei maaseudulla toimeentulo riittänyt välttämättä edes verojen maksamiseen. Ulosmitatusta omaisuudesta pakkohuutokaupattiin eniten tiloja ja niiden eroittamisoikeuksia sekä irtainta omaisuutta. Tämä ei ole yllättävää, sillä yleisesti pakkohuutokauppojen tarkastelu keskittyy juurikin tilojen määrään, sillä niitä on helppo tutkia esimerkiksi pöytäkirjojen avulla. Itse otin tutkimukseeni mukaan lehden kuulutukset, sillä niistä saa realistisen kuvan siitä, millaista maaseudun ahdinko oli todellisuudessa. Vaikka lehden kuulutuksien perusteella tehty tutkimus on vain suuntaa antavaa, se silti osoittaa pakkohuutokauppojen kehityksen Ruoveden pitäjässä. Tämä kehitys mukailee ympäri Suomea tapahtunutta lamakautta, joten tutkimustulosta voidaan pitää suhteellisen luotettavana.

Pakkohuutokaupoissa oli selkeä keskittymä nykyisen Pohjaslahden alueelle eli entisiin Pohjaslahden ja Ritoniemen kyliin. Tätä selittää esimerkiksi se, että Pohjaslahden ja Ritoniemen kylissä toimeentulon mahdollisuuksia oli joko maatalous tai sahalla työskentely. Laman myötä molemmat toimialat olivat suurissa vaikeuksissa, mikä heijastuu suoraan pakkohuutokauppojen määrään.

Tämä tutkimus ei anna täydellistä kuvaa Ruoveden pitäjän pakkohuutokaupoista, mutta sen tulokset ovat hyvin suuntaa antavia. Tutkimus jättää tilaa tehdä lisätutkimusta esimerkiksi koko Ruoveden kihlakunnan alueelta. Olisi mielenkiintoista tutkia aihetta laajemmalla alueella ja hyödyntää tutkimuksessa myös enemmän pakkohuutokauppapöytäkirjoja.

5. Lähteet ja kirjallisuus

Alkuperäislähteet

Ruoveden kihlakunnan kruununvoudin arkistojen pakkohuutokauppapöytäkirjat c22, c23, c24, HMA Hämeenlinnan maakunta-arkisto.

Ruovesi-lehden vuosikerrat 1929-1935, saatavilla <https://digi.kansalliskirjasto.fi/>

Tutkimuskirjallisuus

Arola, V. A. (1935). *Maakiinteistöpankki ja maatalouden velkain vakauttaminen*. Helsinki: Otava.

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Chicago, Ill.

Jutila, K. T. (1938). *Suomen maatalous ja yleismaailmallinen maatalouspula vuosina 1929-36*. Helsinki: [kustantaja tuntematon].

Kalela, J. (1987). *Pulapolitiikkaa: Valtion talous- ja sosiaalipolitiikka Suomessa lamavuosina 1929-1933*. Hki: Työväen taloudellinen tutkimuslaitos.

Maijala, J. (2005). *Maaseutuyhteisön kriisi: 1930-luvun pula ja pakkohuutokaupat paikallisena ilmiönä Kalajokilaaksossa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Ollinen, I. (1935). *Maalaiskiinteistön kaupasta, pakkohuutokaupasta sekä perusluotosta*. Helsinki: Suomen hypoteekkiyhdistys.

Peltonen, M., Östman, A., Vihola, T., Rantatupa, H. & Rasila, V. (2004). *Suomen maatalouden historia: 2, Kasvun ja kriisien aika 1870-luvulta 1950-luvulle*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Verkkolähteet

Riitta Hjerppe, Vappu Ikonen ja Päivi Valkama *1930-luvun lama ja Suomen velkaantuminen* Kansantaloudellinen aikakauskirja 1/1993 (käyty 18.11.2019)

<https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/images/stories/kak/KAK11993/KAK11993Hjerppe.pdf>

Riitta Hjerppe *Suomen talouden kasvun vaiheet ja vaihtelut 1860–2010* Suomalainen tiedeakatemia 2010

http://web.archive.org/web/20160306014647/http://www.acadsci.fi/vuosikirja/2010/hjerppe_esitelma.pdf

Suomen tilastollinen vuosikirja 1940

https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/69230/stv_1940.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtioneuvoston internet-sivut, haettu 6.4.2020, luettu 6.4.2020.

<https://valtioneuvosto.fi/tietoa/historiaa/hallitukset-ja-ministerit/raportti/-/r/m2/178>

Jyväskylän yliopiston Koppa-sivut, haettu 17.01.2020, luettu 17.01.2020.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/ankkuroitu-teoria-eli-grounded-theory>

Finlex-tietokanta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1895/18950037001>

Arkistojen portti, haettu 20.03.2020, luettu 20.03.2020.

<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Kruununvoudit>

Kansallisbibliografian verkkosivut, haettu 11.03.2020, luettu 11.03.2020.

<https://kansallisbiografia.fi/talousvaikuttajat/henkilo/450>

Pörssitiedon verkkosivut, haettu 15.03.2020, luettu 15.03.2020.

<https://www.porssitieto.fi/poistuneet/maakiintpankki.shtml>

6. Liitteet

Ruovesi-lehden hakutuloksiin perustuva tilasto hakusanalla pakkohuutokauppa.

